

Tanulási stílusok

Elméleti alapok és gyakorlati tanácsok

A tanulási stratégia egy tudatosan felépített módszer, amely a tudás elsajátításának folyamatára irányul. Az elemi tanulási stratégia egyes elemeit minden tanuló rendszeresen használja. Ilyen például, amikor a megtanulandó szöveget hangosan, vagy némán olvassák, majd az olvasott szöveget megpróbálják elmondani – eleinte még megtartva az írott szöveg mondatszerkezetét, majd átfogalmazva, támpont nélkül.

I. Érzékleti modalitások

A tanulási stílusunk azonban személyiségenként változó. A legnépszerűbb elmélet talán az érzékleti modalitások mentén kategorizáló teória. Eszerint alapvetően három alaptípus, illetve ezek kombinációja létezik:

- az auditív stílus – hallásra épülő tanulás
- a vizuális stílus – látásra épülő tanulás
- a kinezetikus stílus – mozgásra épülő tanulás
- vegyes stílus – hallásra, látásra és mozgásra épülő tanulás

1. Nézzük, milyen az, aki **vizuális típus!**

Szereti az élénk színeket. A telefonbeszélgetések tartalmát hamar elfelejti, a fontos dolgokat ezért mindig e-mail-ben vagy chat-en beszéli meg. Könnyen értelmezi a grafikonokat, ábrákat, kiválóan olvas térképet, igazi tehetség a Pokemon Go-ban. Utazásairól pillanatképekre emlékszik legszívesebben, gyakran szeret fotózni. A tanórán megfigyeli a táblán, kivetítőn látható kulcsszavakat azért, hogy rendszerezze a feljegyzéseit.

Mit tehetünk, hogy segítsük őt?

Ültessük a táblához közel, hogy jól lásson, viszont az ablaktól üljön messze, hogy ne legyen lehetősége kifelé bámulni.

Szorgalmazzuk, hogy mindig jegyzetelje a hallottakat, ha otthon tanul, készítsen feljegyzéseket.

Javasoljuk neki a színes ceruzák, tollak filcek használatát vagy saját szimbólumokat a különböző fogalmak, témák jelölésére, lényeg kiemelésére.

Írja a margóra a kulcsszavakat. Az azonos területhez tartozó információkat jelölje azonos színekkel.

Ha készítettünk prezentációt, tegyük hozzáférhetővé számára.

Javasoljuk, hogy tanuláskor próbálja minimalizálni a vizuális elterelő ingereket maga körül.

Készíttessünk memóriakártyákat, illetve logikai ábrát az összetartozó fogalmakról.

Dátumok esetében készíthet idővonalat.

A prezentációk és a képorientált tevékenységek, a sok vizuális tartalommal bíró multimédiás számítógépes módszerek esetükben hasznosabbnak bizonyulnak, mint a könyvalapú tanulás.

2. Az **auditív típus**

Imád zenét hallgatni, mindig kell, hogy szóljon körülötte valamilyen készülék. Térkép böngészése helyett inkább megkérdezi, hogy merre kell menni. Remekül megjegyzi a hallott információkat, de egyszerűen elfelejti, hogy hol parkolt. A nyárra gondolva legszívesebben a morajló tenger zúgását hallgatja kagylójából. Emlékszik a dalszövegekre és a beszélgetésekre. Inkább megjegyzi egy ember nevét, mint azt, hogy hogyan is néz ki. Órán a tanár előadását hallgatja, legfőképpen a szóban kapott információkat jegyzi meg. Gyakran sokat beszél, hiszen hangosan kell gondolkodnia.

Mit tehet a pedagógus, hogy segítse őt?

Ültessük a terem első soraiba, hogy jól halljon, és a többiek által keltett zaj ne zavarja.

Üljön távol az ajtótól, ablaktól, minden egyéb zavaró tényezőtől.

Hagyjuk, hogy a hallott információkat suttogva vagy félhangosan elismételje magában, feladatok értelmezésénél hangosan olvassa az utasításokat és a kérdéseket.

Javasoljuk neki, hogy ha partnerrel tanul, olvassák fel egymásnak az anyagot, beszéljék meg a hallottakat.

Szorgalmazzuk, hogy keressen nyugalmas helyet a tanuláshoz, ahol a zene, tv és más zajok nem zavarják.

Ajánljuk, hogy – ha van hozzá kedve – szedje rímbe a fontos információkat, így könnyebben meg tudja jegyezni.

3. Lássuk a **kinesztetikus típust**.

Igazi örökmozgó. Képtelen néhány percnél tovább egy helyben ülni, állni. Nem szeret olvasni, inkább az akciófilmek kötik le. Valamelyik testrésze állandóan mozgásban van. Beszédét erős gesztusok kísérik. A kezével mindig babrál valamit, hajtogat, matat.

Tanórán kérdéseket tesz fel, és minden alkalommal részt vesz a tanulásban, amikor csak lehetséges. Kis tárgyakat szorongat, nyomogat, és az alatt is játszik vele, miközben feljegyzéseket készít. „A kisgyermek nagy része mozgás útján fedezi fel a világot. Gondoljunk csak az óvodásokra, akik nagyon könnyen visszaidéznek egy mozgással kísért mondókát, versikét. Ezt a technikát alkalmazza az alsó tagozatos diákok nagy része, és a tanulásban akadályozott gyermekek egy része is.”¹

Mit tehetünk, hogy segítsük őt?

Végeztessünk vele valamilyen fizikai tevékenységet, mielőtt leülne tanulni. (Akár fekvőtámaszt óra elején, imádni fogja!)

Javasoljuk, hogy ujjával vagy vonalzóval kövesse az olvasott szöveget.

Az olvasási feladatot bontsa részekre és mindegyik egység után álljon meg, és írjon egy rövid összegezést.

¹ <http://hatekonytanulas.blogspot.hu/2012/05/tanulasi-stilusok.html>

Szorgalmazzuk, hogy a hallott információkat próbálja átültetni a gyakorlatba. Gondolkozzon, vajon hogyan venné hasznát a való életben.

Rendszeresen adjunk neki rövid szüneteket, hogy mozoghasson.

Mivel valamelyik testrészét folyton mozgatja, dobol vagy rángatózik a lába, hagyjuk, hogy sétáljon tanulás közben, mert ez segít neki koncentrálni.

Készítsünk vele memóriakártyákat, illetve logikai ábrát az összetartozó fogalmakról. Ezt követően keverje össze, aztán próbálja meg megfelelő sorrendbe rakni.

4. A vegyes tanulási stílusú tanuló

Két vagy mindhárom stíusból merítve építi fel a tanulási stratégiáját. Lehetséges, hogy mind a látásra, mind a hallásra épülő tudásszerző kompetenciái jól fejlettek, de elképzelhető az is, hogy „megtanulta” a különböző tanulási stílusokat, mert a lehető legtöbb időt ki akarja használni, ezért akár sétálva, utazás közben is tanul, otthon teleragasztja a konyhaszekrényt cetlikkel és a telefonjáról hallgatja az előadást vagy a felmondott anyagot.

II. A társas környezet

Egy másik fontos elmélet szerint a tanulási stílusokat a társas környezethez való viszonyulás határozza meg. Az emberek elkülönülnek aszerint, hogy legszívesebben egyedül, párban vagy kiscsoportban tanulnak. Eszerint két tanulási stílust különíthetünk el:

A társas stílusú tanuló akkor tud igazán hatékonyan tanulni, ha ezt nem egyedül teszi, hanem társaságban. Ez a társaság lehet egy tanulópár, vagy a kooperatív csoportmunka során kialakult tanulócsoport. A többféle megközelítés, a nézőpontok megismerése segíti őt a feldolgozásban, így az eredményes tanulásban.

A másik csoportba a csendes stílusú diákok tartoznak, akik egyedül szeretnek tanulni, társaikat inkább hátráltató tényezőnek fogják fel a tanulási folyamatban. Sokszor kiemelkedően gyorsak a többiekhez képest. Időkitöltő feladatokkal azonban leköthetjük őket, míg társaik csoportban dolgoznak.

III. Gondolkodási stílus

Egy következő szempont a gondolkodási stílus, mely alapján szintén kategorizálhatjuk tanulóinkat. Megkülönböztethetünk impulzív és reflektív típusú tanulókat.

Az impulzív diák hirtelen. Sokszor intuíciói alapján reagál, nem gondolja át válaszát és nem is építi fel azt, kimondja az első eszébe jutó dolgot. Ezzel szemben a reflektív stílust képviselő diákok megfontoltak, válaszukat átgondolják, a kérdés értelmezése után mondandójukat struktúrába szedik. Nagyon erősek az érvelésben. Kiváló disputa-játékosok, remek munkát végezhetnek a diákparlamentben.

IV. Környezeti ingerek befolyása

Tanulási stílusunk különbözhet a környezeti ingerekre való reagálás alapján is, hiszen a tanulás környezetének jellemzői nagyban befolyásolják a tanulás eredményességét. Az emberek különböző módon reagálnak a zaj és a csend szintjére, a helyiség tágasságára vagy zsúfoltságára, az aktuális hőmérsékletre, illetve a megvilágításra.

V. Motiváció

Végül, de nem utolsó sorban a tanulási stílusok a motiváció alapján is megkülönböztethetők. Ennek a magja abban lehető fel, hogy a diákokat elsősorban külső vagy belső ösztönzők hajtják-e?

Ez a megkülönböztetés azt szemlélteti, hogy egy diákra mennyire van hatással a **külső motiválás**, illetve tanulási folyamatát, céljait milyen mértékben irányítja saját **belső motivációja**. Belső ösztönző lehet a kíváncsiság, a kompetencia érzése, a pozitív önértékelésre törekvés vagy egy adott cél elérése; külső ösztönző pedig például a tárgyi jutalom, társas megerősítés, illetve a tanítási környezet irányított, strukturált volta.

VI. A tanulási stílus kérdőíves mérése

Magyarországon Szitó Imre nevéhez fűződik a tanulási stílus kérdőív kidolgozása (1987, 2005). A kérdőív a fentieknek megfelelően az Auditív, Vizuális, Mozgásos, Társas, Csend, Impulzív és Mechanikus skálákat tartalmazza összesen 33 állítással, amelyeket 5 fokozatú skálán kell értékelni.

Ezt a kérdőívet 2015-ben Bernáth László, N. Kollár Katalin és Németh Lilla validálta újra, mely kilenc skálás és összesen 57 kérdést tartalmaz.

Mielőtt kitöltetnéd a kérdőívet, bemutatjuk neked az új, kibővített skálákat, melyek talán tovább árnyalják a képet a tanulásszervezés terén.

1. skála: Auditív-aktív

22. *Hangosan szoktam elolvasni a tananyag szövegét, amikor felkészülök.*

27. (–) *Jól tudok úgy tanulni, ha csak némán olvasva átveszem a leckét.*

38. *Szeretem hangosan átismételni a tanulnivaló főbb pontjait.*

41. *Könnyebben tanulok meg valamit, ha hangosan mondom, mint ha csak magamban olvasom.*

Az Auditív-aktív skála a tanulást segítő hangos tanulás szerepét méri, tehát hogy a tananyag hangos kimondása segíti-e a memóriefunkciókat. Fontos tudnunk, hogy reális veszély, ha a diák hallás után tanul, hogy túlzottan támaszkodik a tananyag szó szerinti megjegyzésére. Ha azt észleljük, hogy tanulónk a tankönyv szavaival mondja el az anyagot, próbáljuk meg átfogalmaztatni vele. Más szavakba öntve kiderülhet számunkra, hogy valóban érti-e, amit visszamondott.

2. skála: Auditív-befogadó

14. (–) *A tanári magyarázat nem sokat jelent nekem, inkább tankönyvből tanulok.*

20. *Gyakran úgy tanulom meg a dolgokat, hogy a tanár magyarázatát jegyzem meg.*

23. *Jobban szeretem a tanár magyarázatát meghallgatni, mint ha a könyvből kellene megtanulni az anyagot.*

28. *Azt jegyzem meg könnyen, amit a tanár elmond.*

Az Auditív-befogadó skála a külső forrásokból származó hangingereket vizsgálja. A magas pontszámot elérőket a tananyag/feladat társakkal való átbeszélésekor a mások által elmondottak is segítik az eredményes elsajátításban. Nekik ajánljuk a tananyag elektronikus rögzítését diktafonnal vagy telefonnal, és hogy tanulásukor hallgassák újra a hanganyagot.

3. skála Vizuális-ábra

2. *Könnyebben meg tudok tanulni egy új dolgot, ha megmutatják, mint ha szóban elmondják.*

5. *Könnyebben megértem a tanár magyarázatát, ha egy ábrával vagy táblázattal szemlélteti.*

19. *Nagyon hasznos számomra, ha a tanár ábrákat mutat, amikor magyaráz.*

25. *Ha vannak ábrák, rajzok a könyvben, könnyebb a tanulás.*

37. *Akkor tanulom meg könnyen a dolgokat, ha bemutatják, hogyan kell csinálni.*

47. *Jobban megértem a tankönyvben lévő szöveget, ha ábra is van hozzá.*

50. *Szeretem, ha a tankönyvben az ábrák, táblázatok színesek.*

55. *Szeretek úgy tanulni, hogy rajzot, ábrát készítek közben.*

A téri információkon alapuló tanulássegítést mérő skálán magas pontszámot elérők a táblázatos formában közölt információkon túl a térben látható információkat is jól hasznosítják, például, amikor megmutatjuk a tanulnivalót, szemléltető eszközöket használunk, vagy bemutatunk egy kísérletet vagy egy matematikai művelet elvégzésének módját. A gondolatérték az egyik leglátványosabb mód, ahogy ezt a fajta ingert biztosítani tudjuk számukra.

4. skála Vizuális-szöveg

3. *Jól tudok füzetből tanulni.*

4. *Látnom kell a megtanulandó szöveget ahhoz, hogy megjegyezzem.*

12. *Ha látom a megtanulandó szöveget, könnyebben megjegyzem.*

30. *Szeretem aláhúzni vagy színessel kiemelni a lényegét a szövegben.*

32. *Könnyebben tanulok egy szöveget, ha olvasom, mint ha hallgatom.*

43. *Dolgozatírásnál sokszor tudom, hogy a válasz a tankönyvben a lapon hol helyezkedik el.*

48. *Dolgozatírásnál vagy felelésnél szinte látom azt az oldalt, ahol az anyag a tankönyvben vagy füzetben van.*

52. *Felelésnél gyakran szó szerint emlékszem a könyv vagy füzet szövegére.*

54. *Szeretek jegyzetelni.*

Az írott szöveg tanulásban játszott szerepéről tudhatunk meg többet ennek a skálának az alapján. Ez magába foglalja a tankönyv szövegét, a tanár táblai vázlatát, az interaktív táblán/kivetítőn megjelenő szövegeket vagy akár a diák által füzetbe írt vázlatot.

Ezek a stílusú tanulók, ha láthatják is a tanulnivalót szöveges formában, akkor könnyebben jegyzik meg. Ezért nem célszerű a tanári magyarázat alatt minden diákot arra köteleznünk, hogy csukják be a könyvet. Ha valamiért épp nem a könyv alapján tanítunk, akkor két dolog

segíthet a tanári magyarázat hasznosításában. Egyrészt, ha táblai/kivetítős vázlattal kísérjük a magyarázatot, másrészt, ha a diák füzetébe készíti saját jegyzeteit.

5. skála Mozgásos

8. Tanulás közben szeretek járkálni.

11. Jobban szeretem az olyan feladatokat, ahol mozdulatokat kell megtanulnom.

15. Könnyebben megy a tanulás, ha közben mozoghatok.

18. Jobban szeretek táncolni, mint tanulni.

21. Jobban megy nekem az olyan feladat, ahol valamilyen mozdulatot kell megtanulnom.

26. Könnyen jegyzek meg mozdulatokat.

Ez a skála a tanulás közbeni mozgás lehetőségének tanulást segítő vagy gátló szerepét, és a mozgásos információ tanulását, a mozdulatok elsajátításának szerepét vizsgálja. A diákok számára a tanulás közben végzett mozgás is lehet hasznos. Ezt iskolai környezetben sokszor nehéz biztosítani, de nem lehetetlen. Gondoljunk csak arra, hogy a verseket, idegen nyelv szavait néhány diáknak érdemes az iskolaudvaron vagy a teremben sétálgatva tanulni.

6. skála Csend

1. (-) Nyugtalanít, ha tanulás közben csend van körülöttem.

24. Teljes csendben tudok csak tanulni.

35. Tanulás közben nagyon zavaró, ha beszélgetnek körülöttem.

39. Jobban tudok tanulni, ha csend van körülöttem.

46. (-) Akkor tanulok könnyen, ha közben szól a rádió, tv vagy a zene.

56. (-) Nem zavar tanulás közben, ha a háttérben megy a tv vagy szól a zene.

A Csend skála a tanulást segítő körülmények hatását méri. Van, akit nagyon hátráltat a csend hiánya, még az is zavaró számára, ha a tanár egy másik tanulóval foglalkozik, vagy a többieknek magyaráz. Ezért érdemes az ilyen tanulókat a terem legcsendesebb részébe ültetni. A csendigény gátolhatja a csoportmunkát, hiszen velejárója az alapzaj. Próbáljuk ezeket a típusú diákokat is bevonni, hisz az iskolából kikerülve a munka világában egyáltalán nem biztos, hogy mindig lehetőségük lesz az önálló, csendes munkára.

7. skála Társas

10. Szeretem, ha párban kapjuk a feladatokat az órán.

16. (-) Inkább egyedül szeretek dolgozni.

29. A csoportmunka nekem segít, hogy jobban menjen a tanulás.

33. Szívesebben tanulok az osztálytársammal vagy a barátommal, mint egyedül.

44. (-) Egyedül szeretek tanulni.

57. Szeretek másokkal csapatban dolgozni.

A Társas skála a csoport- vagy egyéni munkával kapcsolatos viszonyunkat méri. Azok a tanulók, akik szívesen dolgoznak társakkal, könnyen motiválhatóak is a tanulásra, ha ilyen tanulási helyzeteket teremtünk. Könnyedén működtethetjük kooperatív óráinkat olyan közösségben, ahol zömében a Társas skálán magas pontszámot elérő tanulók ülnek.

8. skála Értelmes

6. Tudni szoktam, hogy mi a logikája az alfejezetek sorrendjének a tananyagban.

9. Élvezem, ha egy tanár olyan kérdéseket tesz fel, amin gondolkodni kell.

13. Könnyebben tanulok meg egy bekezdést a tankönyvből, ha átlátom, hogyan kapcsolódik az előző és a következő bekezdéshez.

17. Szeretek problémákon gondolkodni.

34. Fontos számomra, hogy megértssem a tanulnivaló tágabb összefüggéseit.

36. Általában átlátom a tananyag logikai felépítését.

40. Jobban szeretem az olyan feladatokat, amin gondolkodni kell, mint azokat, ahol a tanultakat kell alkalmazni.

45. Könnyebben megtanulom a logikus dolgokat.

51. Szívesebben tanulok hosszabb anyagrészeket, ahol látom az összefüggéseket, mint különálló leckéket.

53. Ha tanulok valamit, szeretem továbbgondolni azt.

Ez a skála a tananyag tartalmi feldolgozásának szintjét vizsgálja. A legfontosabb célunk lehet, hogy a diákok valóban értsék is a megtanultakat, ne csak bemagoljanak egy-egy anyagot, hanem lássák az összefüggéseket is.

9. skála Intuitív

7. Gyakran előfordul, hogy megtalálom egy feladat megoldását, de nem tudom elmondani, hogyan jutottam a megoldásra.

31. Gyakran előfordul, hogy megtalálom a matematika példa megoldását, de nem tudom elmagyarázni és bebizonyítani, hogyan jutottam el a megoldáshoz.

42. Sokszor eszembe jut, hogy mi lehet a válasz a tanár kérdésére, de nem tudom megindokolni, miért az a jó válasz.

49. (–) Amikor egy matematikapéldát megoldok, szinte minden lépést meg tudok indokolni, hogy miért tettem.

Ez a skála az intuitív és analitikus gondolkodási stratégia megkülönböztetésén alapul. Az analitikus gondolkodás jellemzője a szisztematikusan, formális logikai elveken, lépésenként felépített problémamegoldás. Az intuitív személy ezzel szemben heurisztikusan gondolkodik, nem tudja lépésekre bontani a gondolkodás folyamatát, feladatmegoldása mégis hatékony.

A kreatív, a szokatlan megoldásokat igénylő helyzetekben az intuitív tanulók hatékonyabbak, jobban teljesítenek, ezért próbáljunk meg teret engedni ennek a feldolgozási stílusnak is az analitikus gondolkodás alapvető dominanciája mellett.

Felhasznált irodalom:

Bernáth László, N. Kollár Katalin, Németh Lilla: *A tanulási stílus mérése ELTE Eötvös Kiadó, Bp. 2015.*

<http://hatekonytanulas.blogspot.hu/2012/05/tanulasi-stilusok.html>